

4. Erdélyben az egyház és a lelkipásztor összes tevékenysége közül még mindig az igehirdetéssel lehet a legtöbb embert elérni. Éppen ezért a jelenben is érvényes a reformátori megállapítás: *az egyháznak nincs szentebb és nagyobb feladata, mint az igehirdetés.* Ezért bármilyen fokú és jellegű változás következzen is be az egyházban és a társadalomban, az igehirdetés nem kerülhet egybeknek az árnyékába.

5. Mivel az egyház és a lelkipásztor legfontosabb feladata az igehirdetés, ezért a „minőségi” igehirdetés érdekében elengedhetetlen a lelkipásztor szakmai és személyes kompetenciáinak a fejlesztése. Elsősorban a Szentlélek munkájától függ, hogy az Ige üzenete megérkezik-e a hallgatókhoz, vagy sem. Azonban nem kétséges, hogy ebben a szolgálatban nagy szükség van az igehirdető lelkipásztor prófétai küldetéstudatára, személyes szeretetére és lelkigondozói habitusára. Az erdélyi református egyház és a társadalom életében az utóbbi negyedévszázadban végbement változások szükségszerűvé teszik az igehirdetés *prófétai, személyes és lelkigondozói* jellegének a megerősítését.

Székely József

Szabkírálói értékelés Székely József doktori értekezéséhez

Székely József kolozsvári református lelkipásztor *Az igehirdetés helye az erdélyi magyar református hivatásképv alakulásában. Igehirdetői önképünk és öntudatunk változása az 1990–2014 közötti időszakban* című doktori értekezését a gyakorlati teológia tárgykörében készítette el és nyújtotta be a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskolájához. A dolgozat terjedelme 199 oldal, amely jól áttekinthető tartalomjegyzéket, széles körű irodalomjegyzéket, angol nyelvű összefoglalást, valamint két függelékkel tartalmaz. A jelölt hivatkozásait 587 számozott lapalji jegyzettel dokumentálja, amelyek formailag egységesek. A magyar nyelvű dolgozat nyelvezete igényes, érvelése világos és logikus. A számozott fejezetcímek és alcímek jól strukturálják és áttekinthetővé teszik a disszertáció szövegét. A disszertáció maradéktalanul megfelel a tudományos értekezéssel tekintetében támasztott formai követelményeknek.

Székely József disszertációjának *témaválasztása* igen releváns: a változó kortárs erdélyi társadalmi helyzetben vizsgálja az erdélyi református lelkipásztorok hivatásértelmezését és azon belül az igehirdetés szerepét. Témaválasztása abból a felismerésből fakad, hogy a lelkipásztorok szerepe változóban van korunk egyházában és társadalmában, és a (gyakorlati) teológiára hárul az a feladat, hogy kövesse ezt a változást, értelmezze azt és reflektáljon arra. A doktorandus dolgozatának bevallott és dicséretes célja, hogy tudományos eredményei közlésén túl kutatásai-val is nyújtson segítséget (6. old.) a mai egyház útkereséséhez, és pedig annak érdekében, hogy az egyház minél hűségesebben tegyen eleget küldetésének.

A disszertációban alkalmazott *feldolgozási módszer* alapja – a nagy 20. századi kolozsvári filozófus, Böhm Károly nyomdokain haladva – a „kellő” és a „való” megkülönböztetése a lelkipásztori hivatásértelmezésben. A szerző egyaránt vizs-

gálja az egyházzól szóló református tanítás normatív dokumentumait és az egyházi élet valóságát. A vizsgálat forrásai: az egyházi joganyag vonatkozó elemei; a vallásszociológiai kutatások eredményei; a munkatársaival közösen végzett, saját kérdőíves felmérések és személyes tapasztalatai. E vizsgálódások eredményeit veti össze a kortárs magyar és külföldi teológiai reflexiókkal. Öröndetes, hogy a szerző református szerzők mellett bőségesen hivatkozik evangélikus szakirodalomra is, és széles körben kitekint a kortárs holland gyakorlati teológiai irodalomra. Tehát kutatási módszere legitim a gyakorlati teológiai szempont alapján: a lelkipásztori szolgálat, s azon belül pedig az igehirdetés szerepét vizsgálja, az egyház empirikus valóságát kutatja az egyházzól mint a keresztyén hit tárgyáról szóló tanítás specifikus területének összefüggésében. Kutatási eredményeit világosan összegezi, konklúzióit pedig logikusan összefoglalva tárja az olvasó elé.

Székely József dolgozatának *szövege esszéisztikus* stílusú, de eközben érvelése mindig világos. Ugyanakkor gyakran kilép a szigorúan vett tudományos analízis keretei közül, és részben a törzsszövegben, gyakrabban pedig a lábjegyzetekben osztja meg személyes tapasztalatát is az olvasóval. Ez a gyakorlat olvasmányos-sá és életközelivé teszi a dolgozatot, azonban alkalmanként a célra tartást veszélyezteti, és a terjengősség kockázatával jár. A szöveg stílusa nem a távolságtartó tudós, hanem a témája (és egyháza) iránt szenvedélyesen elkötelezett gyakorló lelkipásztor attitűdjére utal, aki olykor nem állja meg, hogy jobbító szándékú gyakorlati javaslatát is beleszöjje elemzéseibe, vagy pedig utalás azokra, de jelzi, hogy további tárgyalásuk szétfeszítené a dolgozat (módszertani) kereteit.

A disszertáció első fejezete a „kellő” lelkipásztori hivatásképet vázolja fel. Izgalmas a szerző kiindulópontja, amikor az erdélyi református lelkészjelöltek kibocsátási liturgiáját veszi alapul, és ebből levezetve vizsgálja a magyar református hitvallások, a *Heidelbergi Káté* és *A második belvét hitvallás*, valamint a 16. századi protestáns reformáció jelentős teológusainak tanítását az egyházi szolgákról és az igehirdetésről. A szerző helyesen állapítja meg, hogy a reformáció normatív protestáns lelkipásztori hivatásértelmezése középpontjában a lelkipásztor igehirdetői szolgálata áll. Azonban nem támasztja alá azokat az állításait, amelyek a lelkészi szolgálatra kibocsátott teológiai hallgatók valós egyháziismeretének csekély voltára utalnak.

A második és harmadik fejezet egyaránt arra vállalkozik, hogy a kortárs erdélyi református lelkipásztorok „való”, azaz valóságos hivatásértelmezését mutassa be. A dolgozat majdnem felét kitevő részletes elemzés igen értékes körképét adja a lelkipásztori hivatás önértelmezése és társadalmi percepciója változásainak az 1990 és 2014 közötti időszakban. A szerző itt nagy területek lefedésére vállalkozik, ugyanis a lelkipásztori szolgálatba állítás és az egyházzjog által kialakított hivatásképet vizsgálja, valamint azt, hogy a társadalmi változások miképpen hatottak a lelkipásztori szerepfelfogásra, és miképpen változtatták meg a lelkészekkel szemben támasztott társadalmi elvárásokat.

Külön érdekessége ennek a résznek az egyházi vizitáció (egyházlátogatás) gyakorlatának kritikus elemzése és annak a felismerésnek a középpontba állítása, hogy a vizitáció módszere önmagában is formálja a lelkipásztori hivatásképet. Ezen a ponton a szerző némiképp kilép kutatási témájának szigorúan vett tárgyköréből, és Jan Hendriks nyomán igen hasznos gyakorlati jellegű javaslatokat fogalmaz meg az egyházlátogatás pasztorális hangsúlyúvá történő kívánatos átformálásával kapcsolatban (75. old.).

Röviden ugyan, de nagy jelentőségű területeket érint a népegyházi jellegről és az őshonos nemzeti kisebbségi létből fakadó egyházi kihívásokról szóló fejezetekben. E két fejezet esetében is kiemelendő érték, hogy az erdélyi tapasztalatokat folyamatosan veti össze elsősorban német és holland gyakorlati teológiai szerzők vonatkozó reflexióival.

Székely József meggyőzően támasztja alá következtetéseit, amelyek szerint – az igehirdetésre koncentráló normatív lelkipásztori hivatásértelmezéssel szemben – a lelkipásztorok valós hivatásképét mára az egyházi hivatalnoki és intézményvezetői funkciók határozzák meg. A harmadik fejezetben a valós lelkipásztori hivatáskép alakításának és alakulásának három területét is vizsgálja: a lelkészképzés, a lelkésztovábbképzés és lelkési közösségek (Erdélyben: lelkészértekezletek) szerepének elemzésére vállalkozik.

Ez a fejezet az 1989–1990 óta eltelt évek erdélyi református lelkészképzésében és lelkésztovábbképzésében végbement folyamatok egyháztörténeti feldolgozásának értékes első lépéseként is értelmezhető, noha a szerzőnek ez deklaráltan nem célja.

Külön erőssége ennek a fejezetnek, hogy a maga és munkatársai által végzett kérdőíves felmérés eredményeire épít. Ezeknek dokumentációját az 1. és 2. mellékletben olvashatjuk. A dolgozatot viszont az is gazdagíthatta volna, ha a szerző ebben a fejezetben vagy akár a dolgozat más pontjain még részletesebben elemezte volna e kutatások fontos eredményeit.

A dolgozat konklúziókat tartalmazó zárófejezete két jól elkülöníthető, de mintegy szimmetrikusan egymásra vonatkozó egységre oszlik. Kiindulópontja az, hogy a megváltozott, kortárs társadalmi kontextusban helyre kell állítani az igehirdetés központi funkcióját a lelkipásztori hivatásértelmezésben. Ezt azonban úgy kell tenni, hogy egyben meg is kell újítani azt, és pedig figyelmet fordítva a jelenkori egyházi és társadalmi elvárásokra, ám teológiai meghatározottsággal. A szerző három személyes lelkipásztori kompetenciaterületet azonosít: *önismeret, Isten-ismeret – spirituális kompetencia, emberismeret – kapcsolati kompetencia*. Ezután pedig kidolgozza ezeknek megfelelőit mint az igehirdetés megújítása kritériumait a prédikáció prófétai, személyes és lelkigondozói jellegében.

Székely József megállapításai logikusak, érvelése koherens és következtetéseit megalapozottak. További kutatási területként érdemes lesz majd kitekinteni a kultúra szerepére a kapcsolati kompetencia vonatkozásában és az igehirdetés kontextuális jellegére is.

Székely József doktori disszertációja új kutatási eredményekkel gazdagítja a magyar protestáns és a nemzetközi gyakorlati teológiai tudományosságot. Elsőként írja le és elemzi a református lelkipásztori hivatásértelmezés alakulását Erdélyben az 1989–1990-ben lezajlott politikai rendszerváltás óta eltelt időszakban, és releváns következtetéseket fogalmaz meg a lelkipásztori munka egy fontos – szerinte a legfontosabb – szolgálati ága, az igehirdetés megújítása lehetőségeire vonatkozóan.

Azzal, hogy a lelkipásztori identitás ma egész Európában, sőt globálisan is megjelenő változásait egy kelet-közép-európai földrajzi régió társadalmi és egyházi kontextusában írja le és vizsgálja, nemzetközi összefüggésben is értelmezhető módon járul hozzá új ismeretekkel a gyakorlati teológiai tudományág anyagához.

dr. Gonda László

Székely József,
Fazakas Sándor, Fekete Károly és Peres Imre